IX. Senamiesčiai
Old Towns

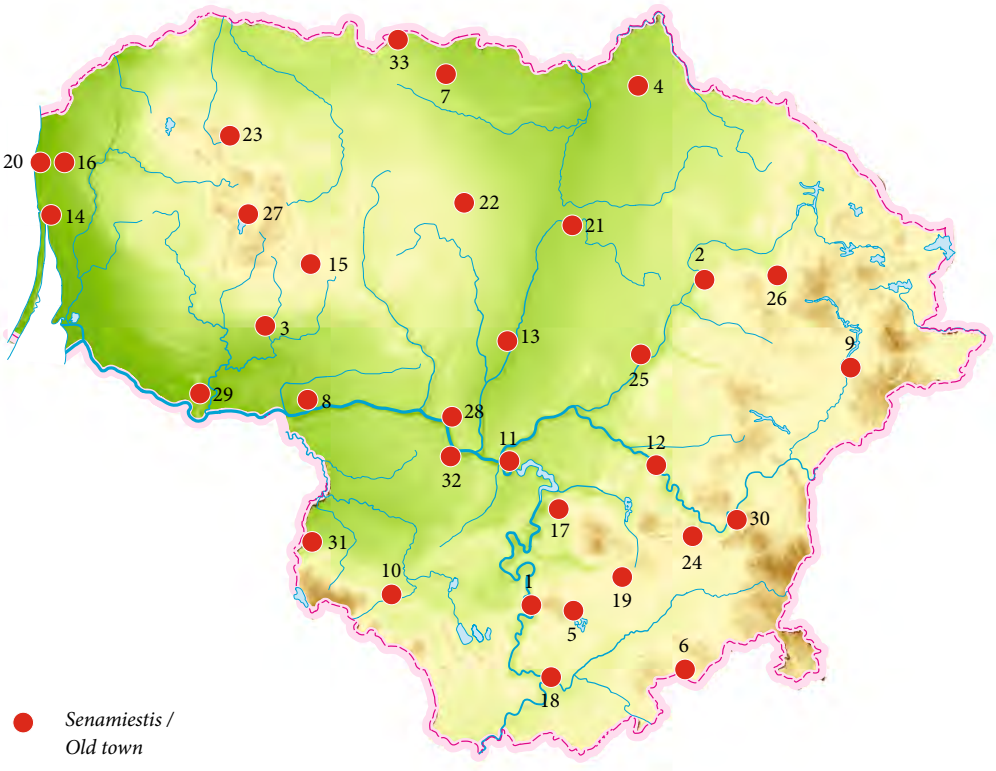

1. *Alytus*
2. *Anykščiai*
3. *Batakiai*
4. *Biržai*
5. *Daugai*
6. *Eišiškės*
7. *Joniškis (žr. XV)*
8. *Jurbarkas*
9. *Kaltanėnai*
10. *Kalvarija (žr. XV)*
11. *Kaunas (ir XV)*
12. *Kernavė (ir. XV)*
13. *Kėdainiai (ir XV)*
14. *Klaipėda (ir VIII, XV)*
15. *Kražiai*
16. *Kretinga (ir VIII)*
17. *Kruonis (žr. XV)*
18. *Merkinė (ir II, XV)*
19. *Onuškis*
20. *Palanga*
21. *Panevėžys*
22. *Šeduva (žr. XV)*
23. *Telšiai (ir XV)*
24. *Trakai (žr. XV)*
25. *Ukmergė (ir XV)*
26. *Utena*
27. *Varniai*
28. *Vilkija*
29. *Vilkyškiai*
30. *Vilnius (ir V, VI, VII, VIII, XV)*
31. *Virbalis*
32. *Zapyškis*
33. *Žagarė*

Dovilė Baltramiejūnaitė,
Rytis Šiaulinskas

Kreivoji gatvė 12a

2022 m. Alytaus senojo miesto vietoje (UK 33722) prieš individualaus gyvenamojo namo Kreivoji g. 12A dujų sistemos įrengimo darbus buvo vykdyti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai, įrengiant dujotiekį.

Rašytiniuose šaltiniuose Alytus minimas nuo 1377 m. Miestelio centras iš pradžių kūrėsi dešiniajame Nemuno upės krante (Pirmasis Alytus). 1520 m. Alytuje buvo pastatyta Šv.Liudviko bažnyčia ir įsteigta parapija. 1581 m. Alytui buvo suteiktos Magdeburgo teisės, miestelio aikštėje buvo nurodyta pastatyti rotušę. 1795 m. Pirmasis Alytus atiteko Rusijos imperijai, antrasis – Prūsijos, vėliau – Lenkijos karalystei. Abu miestai sujungti 1915 m. (Miškinis A. *Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės*, t. 1: *Užnemunės miestai ir miesteliai*. Vilnius, 1999, p. 312–339).

Sklype Kreivoji g. 12A gyvenamasis mūrinis namas pastatytas 1985 m. Iki 2001 m. tarp namo ir Slėnio gatvės, lygiagrečiai gatvei, tekėjo bevardis upelis į Nemuną. Šiuo metu kaimyniniame sklype Kreivoji g. 14 ir iki Nemuno jis išlikęs – atviras upelis teka gilioje iki 3 m gylio griovoje su nuožulniais šlaitais. Tirtame sklype 2001 m. griovys užpiltas. Upeliui pratekėti po sklypu pakloti 1 m skersmens betoniniai vamzdžiai. 1986 m. žemėlapyje (sudarytame pagal 1976 m. duomenis) matyti, kad upelio vaga ties tiriamu sklypu buvusi šalia Slėnio gatvės, o PR šlaitas nuo Kreivosios gatvės tolygiai leidosi upelio kryptimi. Atsižvelgiant į šiuos duomenis šurfas tirtas kuo arčiau pastato, bet ne per arti, nes namas su rūsiu.

Būsimo įvado vietoje, 3,8 m atstumu nuo pastato ŠV sienos, ištirtas 1,5x1 m dydžio šurfas (1 pav.). Po akmenų grindiniu ir niveliacinio žvyro sluoksniu 40–50 cm gylyje fiksuotas 10–18 cm storio tamsiai rudo grunto su XX a. pabaigos šiukšlėmis supiltinis sluoksnis, kuriuo buvo užpiltas minėtas upelio suformuotas griovys. Po juo atidengtas 51–76 cm storio juodų žemių sluoksnis, tai 2001 m. užpilto upelio šlaito paviršius. Minėto juodų žemių sluoksnio viršutinėje dalyje iki 1–1,1 m gylio aptikti radiniai datuojami XVII–XIX a.: keturkampio skerspjūvio vinis, keraminių indų fragmentai, dalis jų dengti žalia, ruda ir melsva glazūra. Šiame sluoksnyje aptikta ir XX a. buitinių šiukšlių bei 1991 m. lietuviška 1 cento vertės moneta. Surinkti duomenys rodo, kad upelio šlaitas iki pat XX a. pabaigos buvo ariamas. Po juodos žemės sluoksniu PR šurfo dalyje 1,15 m gylyje atidengtas juodų humusingų žemių su pilko

1 pav. Tirto šurfo ŠR sienelė: 1 – supiltinis sluoksnis; 2 – ankstesnis žemės paviršius – armuo; 3 – kultūrinis sluoksnis. R. Šiaulinsko nuotr.

Fig. 1. The test pit's NE wall: 1 – fill layer, 2 – previous ground's surface – topsoil, 3 – cultural layer.

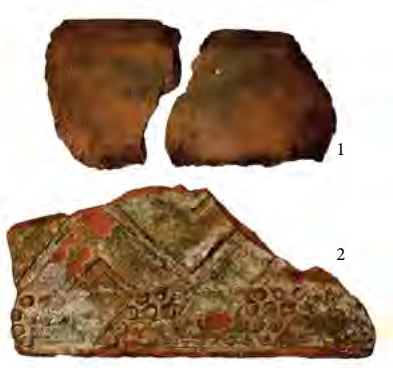

2 pav. Dalis šurfe aptiktų radinių: 1 – apžiesto keraminio indo fragmentai; 2 – koklio fragmentas. R. Šiaulinsko nuotr.

Fig. 2. Some of the finds from the test pit: 1 – fragments of a partly thrown ceramic vessel, 2 – a stove tile fragment.

šlyno intarpais iki 55 cm storio sluoksnis. Jame aptikta XVI (?)–XVII a. radinių: keturkampio skerspjūvio vinis, stiklinių indų žiestų ir apžiestų keraminių indų fragmentų (2: 1 pav.), dalis jų dengti žalia, ruda ir balta glazūra, taip pat aptikta 2 plokštinių koklių fragmentų (2: 2 pav.). Šurfo ŠV dalyje po juodos žemės sluoksniu 1,1–1,47 m gylyje atidengtas rudos žemės sluoksnis su pavieniais XVI (?)–XVII a. datuojamais keraminių indų fragmentais. Įžemis – pilkas šlynas – atidengtas 1,68–1,72 m gylyje (H_{abs} 67,52–67,56 m).

Tiesiant dujotiekį 30 cm ir 60–70 cm gylio ir 25 m ilgio atviroje tranšėjoje žemės kasimo darbų metu iki projektinio gylio fiksuoti niveliaciniai žvyro ir supiltiniai sluoksniai su XX a. pabaigos–XXI a. radiniais.

Kreivoji St. 12A

The 1.5x1 m test pit excavated at Kreivoji St. 12A, Alytus (S Lithuania) in 2022 revealed, under a fill layer created no later than 2001, a cultural layer from a depth of 0.95–1.1 m to 1.68–1.72 m (Fig. 1) that contained 16th? – 17th-century finds: household pottery, panel stove tiles (*Blattkacheln*), and glass artefacts (Fig. 2).

Dovilė Baltramiejūnaitė,
Rytis Šiaulinskas

Tyrimai Alytuje

2022 m. Alytaus senojo miesto vietoje (UK 33722) AC tęsė 2021 m. pradėtus archeologinius tyrinėjimus prieš numatomus individualių namų prijungimo prie miesto centralizuotos nuotekų sistemos darbus ir jų metu. Pirmame etape 2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai planuojamų išvadų vietose sklypuose Jiezno g. 3, A. Juozapavičiaus g. 20, 23A, 34A(33), Kalnų g. 8, Kreivoji g. 20, Merkinės g. 10 ir Ramybės g. 21 (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 267–269). Remiantis šių tyrimų rezultatais 2022 m. sklypuose A. Juozapavičiaus g. 20, A. Juozapavičiaus g. 33 ir Merkinės g. 10 vykdyti detalieji tyrimai ir žvalgymai atlikti tiesiant nuotekų išvadą sklype Jiezno g. 3 (1 pav.). Jų metu ištirtas bendras 15,5 m^2 plotas ir žvalgyti 2 m^2.

Sklype **A. Juozapavičiaus g. 20** ištirtas 2x2 m dydžio plotas. Nuo 60–70 cm iki 1,5 m (H_{abs} 80,30 m) gylio fiksuotas vertingas kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais. Šiame sluoksnyje nuo 90 cm iki 1,2 m gylyje tirto ploto R dalyje ir P sienelėje fiksuoti sukrauti akmenys, galbūt nedidelio medinio pastato pamatų liekanos. Virš akmenų fiksuotas 20–25 cm storio juodos žemės sluoksnis su degėsiais, molio intarpais ir XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos šukėmis, kurių didžiąją dalį sudaro žiesta ir apžiesta keramika be glazūros, dalis šukių dengta žalia ir ruda glazūra, taip pat aptikta dubeninių ir plokštinių koklių fragmentų. Šiame sluoksnyje aptikta